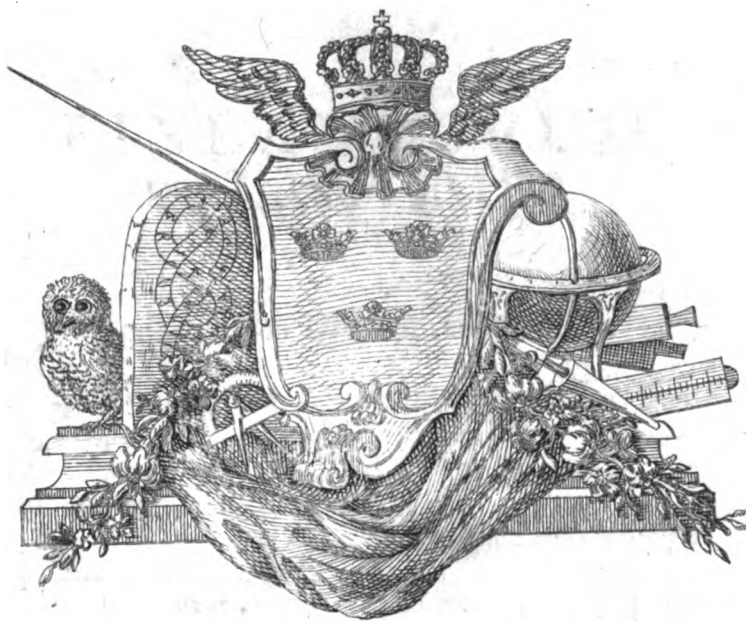

NOVA ACTA
REGIÆ SOCIETATIS
SCIENTIARUM
UPSALIENSIS.

VOL. II.

UPSALIÆ,

APUD JOHAN. EDMAN, REG. ACAD. TYPOGR. ANNO MDCCLXXV.

CYCAS CAFFRA,

NOVA PALMÆ SPECIES,

DESCRIPTA

A

CAROLO PETRO THUNBERG,

MED. DOCTORE.

E promontorio Bonæ Spei transmissa

D. 1. Maji. 1774.

Hottentotti, qui promontorium Bonæ Spei tenebant olim, nunc vero, postquam illuc ex Europa colonia migravit, sedemque ibi fixit, ulteriorem in partem Africæ concesserunt, versus septentrionem potissimum & orientem, agriculturæ operam omnino nullam tribuunt. Nec arant, nec sementem faciunt, nihique adeo possunt metere, quo vitam sustentent. Pecora, quibus gaudent, boves videlicet, vaccæ, ovesque, tum & feræ, quas venari didicerunt, carniū lactisque quantum satis suppeditant; at congenita ignavia dum impedit, quo minus agrum laboriose excolant, in causa est, cur ex frugibus parando pane destituantur.

Hanc levaturi inopiam, bulbos varii generis et telure solent effodere, quibus coctis assatisve vesci moris est. Neque telluri usquam ulli Natura videtur vegetabilium plura genera indidisse, quorum carnosa edulesque radices. Magna ubique seges Ixiarum, Gladiolorum, Iridum, Moræarum, Ornithogalorum, Cyaneharum herbarumque aliarum, quarum bulbi palato grati, his gentibus, loco panis, vulgo inserviunt. At populis, qui dicuntur Na-

Na-3

na-

maquas & *Caffris* Milii etiam genus est, sponte apud illos succrescens, his autem plantari solitum, cujus semina in farinam confusa ad panificium adhibent. Quin & aliis familiare, e *Palmæ* cujusdam arbore elicitam medullam tractare ita, ut panem ex ea quodammodo nascantur. Hujus igitur arboris descriptionem tradere, nunc visum mihi, quandoquidem Europæ huc usque nec Botanica illius historia innotuit, nec usus, in quem Hottentotti jam diu converterunt.

CYCAS *Caffra*, foliis pinnatis, pinnis lanceolatis, petiolis inermibus.

Ex Europa adducti coloni *Broodboom* appellant, hoc est *panis arborem*.

Crescit in *Langeklof*, & *Krumrivier*, usque ad *Vischrivier*, in declivibus montium colliumque.

Floret Augusto & sequentibus proxime mensibus.

Radix oblonga, rotunda, quo adulta magis eo crassior, perennis.

Caulis junioris plantæ, supra humum, nullus; adultæ truncus simplex, rudimentis foliorum tuberculatus, erectus, lignosus, crassitie & altitudine, qualis est vulgaris hominis.

FOLIA junioris radicalia, in adultæ trunco terminalia, plura, pinnata, petiolata, erecta, spithamâ, ad ulnam usque, longa.

Foliola multijuga, alterna, sessilia, lanceolata, acuta, basi obliqua; supra concava, subtruncata, elevato-striata, erecto-parentia, glabra, pollice, ad digitum usque, longa. Juniora apice dentate uno alterove dentata, adulta integra.

Pe-

Petoli lati, triquetri, supra plani, subtus carinati, sulcati, glabri, spithamales.

FLORES masculi & feminei in distincto individuo.

Masculorum

CALYX. *Amentum* strobiliforme, squamis imbricatum, ovatum grande, vel cylindricum, spithamæum, pedunculatum, ex apice radice vel trunci excresecens, erectum.

Pedunculus striatus, palmaris, digiti crassus, cylindricus, apice incrassatus, glaber.

Squamæ subtriquetræ, apice obtusissimæ, umbilicato-retusæ, rugosæ, glabræ, sensim attenuatæ, sessiles; supra planæ, subtus carinatæ; antheris testæ.

COROLLA nulla.

STAM. *Filamenta* nulla.

Antheræ sessiles, confertissimæ, ovatæ, supra rimam longitudinali dehiscentes, uniloculares, glabræ, magnitudine Milii.

Pollen antheris inclusum, farinosum, album.

Masculus uti & femineus strobilus sæpius provenit in planta acauli.

Femineorum

CALYX. *Amentum* strobiliforme, ovatum, grandius quam in Masculo, pedunculatum, squamis imbricatum, subpedale, viride, glabrum.

Pedunculus ut in mare.

Squamæ pedicellatæ, apice crasso, subtrigono, obtuso; lateribus compressis, in hamum quadrangularem productis. *Hami* pedicello dimidio breviores.

breviores. *Squama* tota, excepto pedicello, supra tuberculis, & in latere utroque, lacunis difformibus muricata. *Pedicellus*, quo *squama* affigitur, medius inter hamos laterales, quinque-angularis, angulis acutis, lævis, bipollicaris. *E regione* pedicelli, inter hamos laterales, dens hamis duplo brevior, poris, uti tota *squama*, instar Boleti, muricatus. *Suprema squama* ovata, subcompressa, quadrangulares, inferne angustata, sessiles, absque hamis, muricata.

COROLLA nulla.

PIST. Germina obtusissima, poris aliquot intrusis.

Stylus nullus. *Stigma* nullum.

PERICARP. *Drupa* duplex intra singulam *squamam*, libera, oblongo-ovata, septemangularis, glabra, pollicaris; sensim inferne attenuata, carnosa pulpa rubra; basi oblique truncata, cum acumine parvo centrali; apice obtusissima, convexa, carne denudata, nucleum continens.

SEM. *Nux* ovata, obtusa, triangularis, cinerea, unilocularis, magnitudine nucis quercus.

Cortex nucis, crassitie nucis quercinæ, subligneus.

Nucleus albus, solidus, tunica vestitus intra nucis corticem; basi intus poris duobus vel tribus signata, parum profundis, quique, dissecta nuce, videri possunt.

In locis apricis, ubi arbusculæ circumcirca combustæ fuerint, optime crescit floresque producit.

Explicatio figurarum. Vid. Tab. V.

Fig. 1. Amentum femin. naturali magnitudine, e juniore planta. *a.* Pedunculus, qui fructum tenet. *b.* *Squama*, intra quam situs fructus.

Fig. 2.

Fig. 2. Squama ex amento femin. una cum fructu. *c.* Squamæ apex. *d.* Pedunculus, quo squama figitur. *e.* Fructus. *f.* Carnosa pars fructus inferior. *g.* Pars nucis extrema superior, nuda.

Fig. 3. Squama ex amento mascul. *b.* Squamæ apex. *i.* *Anthera*, in medio apertæ.

Fig. 4. Folium e vetusto trunco. *k.* Petiolus. *l.* Foliola.

Modus, quo descripta ex arbore paratur panis, uti quidem narratum accepi, est qui sequitur.

Vetustiores arbores, quæ sparsæ proveniunt in montium lateribus, abrumpuntur, aut cæduntur cultro. Truncus crassus quidem & lignosus, at juxta fragilis usque eo, ut disrumpi se quoque patiatur. Medulla, quæ in medio satis crassa, simulac extrusa fuerit, pelli immittitur nunc ovina, nunc vitulina, quæ loro constricta in humum defoditur. Namque pelles ovinas ac vitulinas Hottentotti lævigant ope axungia, fricandoque manibus emolliunt, donec inservire conficiendis vestibus saccisque possint, quibus suas servant reculas. Mensis est, aut tempus etiam paullo longius, quo recondi medullam humo oporteat. Post effodiunt putrefactam, duoque inter lapides pertundunt. Planior lapis atque latior cum minori rotundoque, mortarii est instar, ubi quidpiam minutim conterendum. Dein affusa aqua, in massam tunsa medulla subigitur, e qua placentam unam pluresve formant, parvo orbiculo non majores, vixque pollicem crassas. Quia furni ignorant usum, coquere necesse est, sub calente adhuc cinere, quem substernunt æque ac superfundunt, nec dimovent, antequam credi placenta queat probe excocta. Quod si appareat, disjecto cinere, crudi quidpiam intus

Oo

po-

potissimum placenta adhuc supereffe, cineri iterum
injungunt.

Lauciori mensæ adfuetus fastidiret haud dubie
panem istiusmodi, densa obductum crusta cineri-
tia, præsertim si modum insuper, quo conficitur,
perviderit; ac barbara gens, quam fordes ac fœ-
tores veluti oblectant, magna cupiditate devorat,
leviter deterfo cinere, qui extra adhæserit.

ERI-